Het jaar 1554

Pauwels Heindericx
1554
Philips, eenigen wettelicken sone vanden keyser, trouwde op den 25ste juli 1554 met Maria, coninginne van Engelant, daer door hy coninck van dat lant wiert. Die van Veurne ende Veurnambacht wierden bevolen dit geval te vieren ende daer over alle soorten van genouchten te betoonen. Sy volbrachten sulcx, soo door houden van seer sierlicke ende godtvruchgitge processien als met vertoone van spelen ende vierwercken.

3 januari 1554 – **Frans Christiaen is klokkenluider en deurwaarder** – De resoluties – SAP 467 – Folio 73

Gheconsenteert **Frans Christiaen** voor tluuden vande clocke – winderoen[1] ende wetscelle ten wederroopene ende zonder prejudicie volghende zeker requeste dat hy voorden ontfaen zal hiervooren van der sede weghe xxxij pond parisis by jaere – te vier quartieren danof teerste payement vallen zal den xviij in lauwe liij
Es voort den zelven als duerwaerder ende anderssins gheaccoordeert vut gratuiteit vier ponden parisis zonder prejudicie
Actum den iij in lauwe xvc liij

27 - Februari - 1554 – Leercontract voor Casin De Bert, wever

Germain Schoonart *neemt in zijn meer geciteerd artikel over de onderwijsstructuren in de 16de eeuw de volgende acte over (SAP 467 – register van Resoluties 1536 – 1573). Een dergelijke beroepsopleiding was de beste waarborg om later aan de kost te kunnen geraken.*

[1] Winderoen = avondklok

Jacob Borry heeft anghenomen te houdene Casin, ’t kyndt van Christian de Bert, den termyn van zes jaeren, doende ’t zelve leeren ende onderwyzen ten ambachte van weven ende scheiren ghelyc zyn eighen kyndt ende dat voor de somme van 60 ponden parisis danof de stede een derde, den disch ’t andere en ’t gasthuus ’t derde derde betalen zal.
Actum den XXVII in februari 1553.

Wie een ambacht wilde leren, kon zich als leerling aanbieden bij een meester in het vak. Er werd een leercontract in tweevoud opgesteld, waarbij de meester zich verbond de knepen van het vak bij te brengen gedurende een overeengekomen termijn en tegen een vooraf bepaald bedrag.
Kende de leerling zijn vak, dan kon hij na het afleggen van een proef zich als gezel of ‘cnape’ engageren. De gezel die na verloop van tijd zijn vakbekwaamheid bewees kon zich als meester vestigen, als hij hiertoe financieel bij machte was.
De duur van de opleiding was afhankelijk van het gekozen beroep. In 1565 voorzag men voor het weefambacht twee jaar opleiding. De opleiding tot *voller* duurde in 1542 *een jaer lanc* maar in 1553, in volle crisistijd kon een versnelde opleiding van drie maand volstaan.
De meester die een leerjongen aanvaardde, diende dit vooraf te melden aan de gouverneurs van het ambacht. Ook het inschrijvingsgeld dat de ouders aan het ambacht betaalden, stond in de keure vermeld. Voor het aanleren van het vollersambacht betaalden de ouders in 1553 bij inschrijving twaalf schellingen parisis en nogmaals hetzelfde bedrag bij het voleindigen van de opleiding. Bij het weversambacht betaaélde de leermeester – wever de som van tien schellingen parisis. De ouders of voogden telden daarbij nog twintig schellingen neer.
Tjdens de scholing deed de leerling weinig theoritische kennis op. Een ambacht leerde men al lijken en nadoen. Beroepsfierheid, geduld en werkzaamheid leidden tot succes. ***Alle dage een draadje gespannen is alle jaere een hemde gewonnen,*** werd als levenswijsheid op de kinderen ingeprent.
De gouverneurs van het ambacht hielden nauwlettend de gedragingen van de leerlingen in het oog. De leerlingen die *laeckenen ende bayen* ter Halle brachten, ondergingen een strenge afstraffing als ze de regels van de welvoeglijkheid overtaden. Lopen, roepen of vechten in de lakenhalle was ten strengste verobden. Op weg naar de lakenhalle, dwars door de kerk lopen met een lading laken, om aldus een grotere omweg rond het kerkhof te vermijden, werd niet geduld. Wie de officieen van het ambacht beledigde, kreeg een boete.
Op de 8ste maart 1561 werd te Poperinge bepaald dat het naakt rondlopen in de werkplaatsen van de vollers een slechte gewoonte was en zeker niet bevorderlijk voor de goede zeden. De vollers dienden voortaan hun ambacht uit te voeren in behoorlijke kledij, met een *schortecleet* of toch minstens met een *behoirlick schamelcleet* aan. *(SAP 467 - f 94)*
Knaapwevers die op zoek waren naar werk, mochten op de *clapbancken* geen plaats nemen, maar behoorden op de markt te staan of rond te wandelen tot een werkgever hen aanwierf.
De leerjongens en de gezellen werden door een reeks arbeidsvoorwaarden beschermd. De drapeniers dienden hun getouwen aan de straatkant op te stellen, om een vlugge controle van de arbeidsomstandigheden mogelijk te maken. Nachtwerk of weven met kaarslicht was verboden. Tijdens de vorstperiode was elke weefactiviteit verboden. Op zon- en feestdagen legde men eveneens het werk neer.

Wie een ambacht wilde leren, kon zich als leerling aanbieden bij een meester in het vak. Er werd een leercontract in tweevoud opgesteld, waarbij de meester zich verbond de knepen van het vak bij te brengen gedurende een overeengekomen termijn en tegen een vooraf bepaald bedrag.

Kende de leerling zijn vak, dan kon hij na het afleggen van een proef zich als gezel of ‘cnape’ engageren. De gezel die na verloop van tijd zijn vakbekwaamheid bewees kon zich als meester vestigen, als hij hiertoe financieel bij machte was.
De duur van de opleiding was afhankelijk van het gekozen beroep. In 1565 voorzag men voor het weefambacht twee jaar opleiding. De opleiding tot *voller* duurde in 1542 *een jaer lanc* maar in 1553, in volle crisistijd kon een versnelde opleiding van drie maand volstaan.
De meester die een leerjongen aanvaardde, diende dit vooraf te melden aan de gouverneurs van het ambacht. Ook het inschrijvingsgeld dat de ouders aan het ambacht betaalden, stond in de keure vermeld. Voor het aanleren van het vollersambacht betaalden de ouders in 1553 bij inschrijving twaalf schellingen parisis en nogmaals hetzelfde bedrag bij het voleindigen van de opleiding. Bij het weversambacht betaaélde de leermeester – wever de som van tien schellingen parisis. De ouders of voogden telden daarbij nog twintig schellingen neer.
Tjdens de scholing deed de leerling weinig theoritische kennis op. Een ambacht leerde men al lijken en nadoen. Beroepsfierheid, geduld en werkzaamheid leidden tot succes. ***Alle dage een draadje gespannen is alle jaere een hemde gewonnen,*** werd als levenswijsheid op de kinderen ingeprent.
De gouverneurs van het ambacht hielden nauwlettend de gedragingen van de leerlingen in het oog. De leerlingen die *laeckenen ende bayen* ter Halle brchten, odnergingen een strenge afstraffing als ze de regels van de welvoeglijkheid overtaden. Lopen, roepen of vechten in de lakenhalle was ten strengste verobden. Op weg naar de lakenhalle, dwars door de kerk lopen met een lading laken, om aldus een grotere omweg rond het kerkhof te vermijdne, werd niet geduld. Wie de officieren van het ambacht beledigde, kreeg een boete.
Op de 8ste maart 1561 werd te Poperinge bepaald dat het naakt rondlopen in de werkplaatsen van de vollers een slechte gewoonte was en zeker niet bevorderlijk voor de goede zeden. De vollers dienden voortaan hun ambacht uit te voeren in behoorlijke kledij, met een *schortecleet* of toch minstens met een *behoirlick schamelcleet* aan. *(SAP 467 - f 94)*
Knaapwevers die op zoek waren naar werk, mochten op de *clapbancken* geen plaats nemen, maar behoorden op de markt te staan of rond te wandelen tot een werkgever hen aanwierf.
De leerjongens en de gezellen werden door een reeks arbeidsvoorwaarden beschermd. De drapeniers dienden hun getouwen aan de straatkant op te sellen, om een vlugge controle van de arbeidsomstandigheden mogelijk te maken. Nachtwerk of weven met kaarslicht was

verboden. Tijdens de vorstperiode was elke weefactiviteit verboden. Op zon- en feestagen legde men eveneens het werk neer.

27 februari 1554 – **Ordonnancien ende kuere nopens de draperie** – Resoluties A

Ander ordonnancien ende kuere ghemaeckt by den heere, wet ende raeden der stede van Poperinghe int jaer ende maenden voorscreven

Eerst nopende 's vulders pertse
Dat voordan nyemant, wie hy zy, eenighe bayen zal moghen reeden ofte doen drapieren van eenighe tynderlinghe, ende dat up ghecorrigiert te zyne van valschede, ter discretie van de wet, zo dickwils 't selve by den officieren bevonden wordt, ende zullen bovendien alzulcke bayen by de zelve officieren rondomme ontlyst worden ende langs deure ghescheurt op de hoezele.
Item en voorts gheordonneert dat gheen drapier, wie hy sy, eenighe bayen vercoopen ende leveren zal, zy zullen alvooren ghehouden zyn wit ende onghevarwet ter warandatie te gaen by de officieren omme danof behoorlick loot te vercryghenen naer heurlieden weride ofte andersins, up de peine ende boete van 3 pond parsiis van elcke baye, danof den officieren van 's vulders pertse 't beslach opperene zal.
Item es gheordonneert dat voordan de voorseyde officieren in't warranderen van bayen zullen useren van drie distincte loyen ende zullen elcken baye verleenen t'loot naer heuren weirde, te wetene de alderbeste baeyen een looyken daerop staen zal in letteren; BYN BAY de naerbest een loyken daerop staen zal: Middel bay ende de derde ofte slechte een loyken daerup staen zal alleenelick: bay.

Nopende de rauwe pertse
Es gheordonneert dat gheen officier van de raeuwe perste, drapier zynde, zal staen over 't wardeeren van zyn selfs lakenen nochte die selve ter raeuwe pertse bringhen, nemaer zullen ghehouden zyn up zulcke daghen die te doen bringhen ende 't elcken reyse hemlieden te doen execuseren by den cnape, elck point up de boete van x schele parisis
Ende ne zullen zulcke officieren niet gauderen van de proufytten van die daghen dat zy als voorseyt hemlieden zullen moeten absenteren.

Nopende de vlakkenaers
Es gheordonneert dat voordan de officieren van de vlake zullen warderen elc pack wulle, 't sy cleene of groot, midts ontfaen voor salaris van elcken pack, bale, groot ofte daer beneden, 2 pond parisis ende boven der bale ten advenante van 2 pond, upwaerts, dobbele ofte meer naer de grootte ende voor elcke bale.

27 februari 1553 – **Sint Barbaragilde** – Resoluties A – folio 74

1553 – folio 74 –
Es gheaccordeert by wetten ende raden dat **de kercke van Ste. Bertins** alhier zal aenveirden **'t Eeckhelst van Ste. Barble ghilde**, ligghende inden **Hamhouck**, behoudens dat de zelve

kercke daervooren in de handen van beleeders van de ghilde, jaerlics betaelen zal 12 pond parisis ’t eeuwigher daeromme de ghecostumeerden dienst te doen onderhouden achtervolghende ’t verzouck van weghens de voorseyde ghilde, diverschelic ghedaen, ende es oock diesvolghende gheconsenteert dat de voorseyde kercken zal moghen coopen een rente van 12 pond parisis ’s jaers ten fyne ’t voorseyde capitael daermede te reconstrueren
Actum ut supra

24 maart 1554 **- de Keizer heeft je hulp nodig**

Zoals gebruikelijk mag Karel V zijn onderdanen om ‘ayde’ *(=financiële hulp) vragen om zijn oorlogen te helpen betalen. Poperinge wil echter een aanpassing van de* ‘smaldelinge’ *(=gebruikelijke bijdrage van de stad).*
Op 24 maart 1554 *komt de keizerlijke commissaris* **Jan van Rooden** *de financiële draagkracht van de stad te onderzoeken. Hij interviewt een aantal* ‘ouderlingen’ *om de toestand van de lakennijverheid te leren kennen.*
We nemen hier de eerste getuigenis over:
‘Passchier Tryon, oud 80 jaar, kuerbroeder en inwoner van deze stad Poperinge, getuigt, beëdigd, gehoord en ondervraagd op de geallegeerde punten van deze requeste, stelt dat hij goede memorie heeft dat deze stad grotelijks getaxeerd is geweest in het oude transport *(korte uitleg)* van Vlaanderen, ter oorzake van hun lakennijverheid, die toen nog in al zijn kracht was en zelfs voor zijn grote bloeiende ‘trein’ van handelswaar die hier bestond dankzij de hanzehandel die gestimuleerd werd door de kooplieden van de natie van de Oosterlingen, kopende in het gros de lakenen van de Poperingse drapiers, die men in het dialect ‘smalle lysten’ noemt. Ten gevolge hiervan werden er te Poperinge **tot 7 à 8.000 lakenen of zelfs meer**, verkocht wat in die tijd veel voordeel voor de stad meebracht.
Ten andere dat hij ook weet en goede memorie heeft dat in de tijd van de vernieuwing van dit transport en hiervoor er vele drapiers in de stad waren, waarbij men **op een 300 getouwen** werkte, of ongeveer toch. Momenteel zijn er daar maar een **60-tal** van over. Deze

vermindering is te danken aan het wegblijven van de Oosterlingen hier, waarbij ze ook de hanze met Brugge opgezegd hebben langs waar de drapiers van Poperinge, hun handelswaar transporteerden. Hierdoor komt het ook dat de accijnzen op de lakens zo sterk verminderd zijn.
De getuige kent deze zaken goed omdat hij vroeger zelf het ambacht van drapier heeft uitgeoefend en ook steeds in deze stad heeft gewoond. Daarbij heeft hij zelf ook ieder jaar 300 tot 400 lakens aan de Oosterlingen geleverd. De Oosterlingen hebben *vanaf circa* **1521** nagelaten om hier te komen handelen, dus heel kort na de vernieuwing van het transport. Sedertdien heeft de getuige slechts 40 tot 50 lakens per jaar verkocht en dit aan andere handelaars van andere naties en op krediet. Dit terwijl de Poperingse drapiers dienden een nieuwe vorm van draperie aan te leren.
Dit had dan weer als gevolg dat vele Poperingse kooplieden, nu al sedert lang, verarmden en uit de stad gejaagd werden omdat ze niet meer solvabel waren om te kunnen voldoen aan de betalingen en taxen die van hen geëist werden.'

Poperinge heeft dus volgens de getuigenis van Tryon **vanaf 1521 een achteruitgang van de lakenhandel** *gekend, met als belangrijk gevolg dat de stad armer werd en ontvolkte. Andere getuigen zoals* **Nicolas vander Doene, Willem van der Schoore, Pierre de Brievere, Guillaume vander Beke en Andrien Gilles** *vertellen hetzelfde verhaal.*

Jehan van Rooden *stelt dan ook voor om de* 'bede van de supplianten' *van Poperinge te aanvaarden. Daarnaast krijgt de stad op 15 juni 1554 de toelating van de keizer om verder accijnzen op bier en wijn te heffen om schulden mee af te betalen.*

24 maart 1554
Extracten uit een enquête gedaan door **Jan van Rooden**, ontvanger generaal van de aiden van Vlaanderen, ter gelegenheid van de vernieuwing van het transport van Vlaanderen, te Poperinge.
Origineel: Rijssel archives departement Nord, série B, Nr. 2501 nr. 18

Enqueste faicte en laville de Poperinghes par moy, **Jehan van Rooden**,
conseillier de l'empereur nostre sire et son receveur general des aydes de Flandres,
commissaire ordonné par sa majesté imperialle par vertu de certaine ordonnance
en date du viii jour du mois de febvreir en l'an quinze cens cincquante trois,
mise en fourme d'appostille sur certaine requeste de la part des bailly, eschevins et cuerheers de la dite ville de Poperinghes …
Et ce sur le contenu de la dite requeste, ensamble sur l'estat dicelle ville de Poperingues, avec ce sur le fait de la negotiation et entrecours de la marchandise d'icelle.
Sur quoy les dictz de la justice ont ce jour d'huy, xix ieme jour du mois de mars au dit an cincquante trois,
exhibé les enseignemenss cy aprés mentionnez et aussi produit divers tesmoings, mannans ete habitans du dict lieu de Poperinghes, dont les depositionz sont esté par moy redigiés par excript en la manière que s'enssuyt.
Passchier Tryon, agié de 80 ans, kuerbroedere et immanant de la dite ville de Poperinghes, tesmoing produit, juré et oy et examiné sur les poinctz alleguiéz par la dicte requeste, depose par son serrement qu'il a bonne et recente memoire et conté de Flandres, icelle ville fut

execessivement tauxee et assyse au dit transport, a cause et sur respect de la negociacion de la draperie estant alors encoires en vigueur et mesmement en consideracion du grant train de marchandise illecq florissant a occasion de la hantyse qui se faisoit lors par decha par les marchans de la nation des ostrelins, acheptans en gros les drapz des immannans drapiers de la dite ville, que l'on nommoit en thyois smalle lysten, a raison de quoy se dispensoyent et vendoient au dit lieu de Poperinghes chascun an bien de sept a huit mild raps ou plus, dont en ce temps precedoit le principal bien, revenue et augementantion de la dite ville….
En outre qu'il scait et a bonne memoire que au temps du renouvellement (du dit transport) et auparavant avoit en la dite ville (très grant) nombre dedrapiers, en sorte que l'on y ouvroit bien a trois cens otilles ou environ, dont presentement n'y a demouré d'ouvrans que envrion soixante, estant la diminution procedee par le deffault de la frequentacion des dis oostrelins illecq, ayans samblablement delaissé la hantyze de la ville de Bruges par ou les ditz drapier de la ville de Poperingues avoient chalandise et yssue de leurs ditz drapz, qui est cause que les ditz assyz sont declinez et diminiuez…
Allegant le dit deposant bien savoir ce que dit a esté, parce qu'il a aultrefois exercé le stil et negociation de la dite draperie et aussi continellement residé en la dite ville, ayant luis mesmes par cy devant livré aus dis ostrelins chascun an de trois a quatre cens drapz, et depuis que iceulx Ostrelins ont delaissé de y hanter, qui advint environ l'an xvc vingte ung et bien tost après le dit renouvellement, le dit deposant n'en livroit guaires plus de quarante ou cincquante par an et encoires a d'aultres devers marchans d'aultres nations et a credit, qui fut fause que les drapiers immanans de la dit ville furent contrainctz emprendre aultre nouvelle sorte de draperie, laquelle fu depuis langremps avant que venir en congnoissance des marchans et par consequent de redigier plusieurs d'iceulcx drapier en provreté et les dechassier de la dite ville pour n'estre solvens de povoir satisfaire aux jours des paeiemens de leurs leynes et aultres leurs charges et debtes a ceste cause contractees.

Nicolas vander Doene, kuerbroedere et immanant de la dite ville, agié … ans ou envrion, tesmoing produict, juré et examiné et ouy sur le contenu que dessus, depose par son serment comme par cy devant luy qui parle s'est exercé au stul et mestier de la draperie en la dite ville de Poperingues y aiant tout sont vivant tenu fixe residence, qu'il est bien memoratif que en l'an du renouvellement du dict transport, qui fut en l'an xvc dix sempt, icelle ville pour esteere lors grandement pourveue de negociation au fait de lat dite draprerie, tant pour la hantyse qui s'y faisoit par les dis ostrelins ayans lors leurs comptoirs et residence a Bruges et aultres marchans forains que aultrement, fut sur ce respect tant plus chargee et tauxee au dit transport; durant laquelle negociation se vendoit et dispenssoit en la dite ville chascun an tres grant quantité de drapz, nommez en thiois smalle lyhsten, que les ditz osterlings achaptoient avecq aussi aultressortes de draps, montant le nombre des dis draps venduz de six a sept mille per an, ce qu'il deposant afferme scavoir, parce que alors se vendoient aulcune fois par ung mesme marchié ou contract bien trois mille cincq cens draps, plus et moings, chascune annee. Scait aussi que environ trois ou quatre ans aprés le renouvellement du dict transport la dicte neogciation diminua a raison que les Ostrelins delaisserent la hantyse de la dite ville, cessant lors l'entrecours de la dit marchandise en icelle ville, qui fut cause de la diminution de la dite draperie, tellement que de trois cens outilles qui y souloient ouvrer n'en demourra que environ cincquente ou soixante, de sorte que par consequent les assiz et maltostes de la dite ville, dont icelle s'entretenoit et furnissoit aux chaerges dessus speciffiees en furent grandement appetissees, en tant que la plus grant part des drapiers, tendeurs, tisserans, foulons et aultres manouvriers eulx entretenans du stil de la dite draperie et ce qui en dependoit, se retireren tailleurs a qui mieulx, delaissans la residence de la dite ville affin de trouver ouvraige.

Willem van der Schoore, cuerbroedere..; agié de 73 ans ou environ, tesmoing produict, … dict par son serment qu'il scait que en l'an xvc xvii la negociation de la draperie de la dicte ville estoit en grant virgueur prace que les ostrelins, residens a bruges, achetoient alors de six a sept mild raps par an, tous drappez en icele ville … vente et dispense se faisoit par… mains de luy qui parle comme facteur au nom des drapiers de la dicte ville … ce par dessus aultres sortes de draps d'icelle ville nommez ghecrompen Bertins, ghrecte Bertins et aultres qui se achetoient par aultres nations, dont aussi se vendaoit bonne quantité par an, estant alors le nombre des outilles ouvrans environ quatre cens, laquelle negociation est depuis faillie, tant pour la retraicte des dis Ostrelins que aultrement, au moyen de quoy, s'estans les dis drapiers et aultres suppostz et manourvriers d'icelluy stil de la draperie la plus part retirez en aultres divers lieux, est advenu que les assiz, maltotes et gabelles de la dite ville sont esté grandement dmininuez, nommement a cause que le nombre des dis outilz y ouvrans est a present reduict a environ cincquante ou soixante

Pierre de Brievere, kuerbroedere, agié de 68 ans ou environ, depose … qu'il a tout son vivant tenu residence en la dite ville et aussi exercé le dit styl de draperie, a cause de quoy ils scait que par cy devant et nommement en l'an xvc xvii … se drappoyent en icelle ville grand nombre de drapz appellez en thyois smalle lysten, lesquelz se dispensoient et vendoient aux Ostrelins bien en quantité de six, sept a huyt mil drapz par an, et oultre ce, s'y drappoient diverses aultres sortes de drapz qui se vendoient aux Espaignolz et autrres marchans forains, qui portoient bine ung tierch plus qu'il ne s'en drappe pour maintenant; et aussie st bien souvenant comme en ce mesme temps y avoit bien deux ou trois cens outilz ouvrans. Depuis lequel temps iceulx Osterlins, ayant delaissé la hantyse et drapperie de la dicte ville…

Guillaume vander Beke, cuerbroedere, agié de 75 ans ou environ ..; depose … qu'il a esté tout son temps demourant en icelleville et aussi fait et exercé le stil de la drapperie et est bien memoratif que par cy devant, au derrenier renouvellement du transport de Flandres, la dicte ville fut tauxee tant plus execesifvement a raison que lors la negociation de la dicte draperie estoit en fleur en tant qu' l'on y drappoit bien a deux ou trois cens outilz, parce que leurs drapz nommez en thiois smalle lysten estoient alors fort requiz et achetéz par les ostrelins, de sorte que de la dite et aultres soretes dedraps aillecq drapez s'en vendoient bine huyt mi lou environ par an. Or est que depuis le dict renouvellement du transport, environ trois ou quatre ans aprés, la dite negociation est grandement defaillie a cause de la retraicte des dis ostrelins n'estant orendroit demourez en al dite ville guaires plus de quarante ou 50 outilz ouvrans, a raison de quoy et que le deffault de la dite negociation a dechassé plusieurs drappiers et aultres mannans de la dite ville, se sont les dis assyz et gabelles de la dite ville appetissiez…

Andrien Gilles, kuerbroedere, drapier et habitant de la dite ville, agié de envirn 60 ans, … dit… qu'il scait au en l'an xvc dis sept et auparavant la dit ville ..; estoit en trés grant porsperité de negociation de draperie, notamment pour la vente et yssue que avoient les drapiers illecq de leurs draps bien en nombre de hit mild raps par an et que iceulx draps estoient fort requis de la nation des Oostelins et aultres…

Jehan van Rooden stelt voor om de bede van de suplianten van Poperinge te aanvaarden.

Een regendans

Uit de ' Kleine Kroniek' *van* **Michiel Forret:**

In 't jaer 1554, was het soo wonderlyken droogen somer, dat er kwalyk hooy krygelyk was.

Op 5 mei worden in een ommegang in Sint-Omaars de schrijnen van Sint-Omaars en Sint-Bertinus rondgedragen om **regen af te smeken**. *Op 11 juni volgt nog een poging met Sint-Margriet en op 17 juni volgt nog een algemene processie. Ook in Poperinge wordt zowat het hele rijtje heiligen aangeroepen om het toch maar te doen regenen.*

11 juni 1554 – De aiden van haere majesteit - Resoluties A

De xi in wedemaent liiij is by wetten ende raden geordonneert te gheven **Jan van Rooden** volghende zijn bescryven op de sollicitatie vande quytscheldinghe op de lopende ayden an hare majesteit
Actum den xi in wedemaent liiij

15 juni 1554 - Akte nr. **176**
Cartularium – Recueil des chartes du prieuré de saint bertin, à Poperinghe et de ses dépendances à bas-Warneton et à Couckelaere
Déposées aux archives de l'état à Gand – Edidit **F.H. D'hoop** - Bruges – Uitg. Vandecasteele-Werbrouck – 1870

Kaerle, by der gracien Gods Roomsch keyser altyt vermeerder srycx, coninck van Germanien , van Castillien , van Leon, van Grenade, van Arragon, van Navarre, van *të* juin. Naples, van Secillien, van Maillorcquen, van Sardeynen, vanden eylanden Indien, ende vaster eerde der zec Occeane, eertshertoge van Oistenryck, hertoge van Bourgoingnen, van Lothier,

van Brabant, van Lembourg, van Luxembourg ende van Gelre, **grave van Vlaenderen**, van Artois, van Bourgoingnen, palsgrave, ende van Henegauwe, van Hollandt, van Zeelant, van Ferette, van Haguenau, van Namen ende van Zutphen, prince van Zwave, marcgrave des heilichs Rycx, heere van Vrieslandt, van Salins, van Mechelen, vander stadt, steden ende landen van Uuytrecht, Overyssel ende Groeningen, ende dominateur in Asie ende in Africque, allen den ghenen, die dese jegewoirdige zien zullen, saluyt.
Wy hebben ontfangen die oitmoedige suplicatie vanden bailliu, scepenen ende kuerheers der stede van **Poperinghe,** in onsen lande van Vlaenderen,
inhoudende, hoe dat wy, inden jaere xv° vierenveertich lestleden,
hemluyden, by onse opene briefven van octroye, geconsenteert hebben **zekere assysen van wyne ende biere** binnen der voirseider stede te mogen doen heffen ende ontfangen;
ende, want tselve octroy S'-Jansmisse naestcommende expireren zal,
zoo hebben zy ons ootmoedelick gebeden,
dat ons gelieve **continuatie van dien** hemluyden te willen verleenen;
ende gemerct,dat eenige difficulteyten geresen zyn,
ter causen dat byden text vanden voirseyde octroye geseyt is, dat dassyse vanden wynen geheven soude wesen vanden wyn, die men aldaer vercoopt,
ten opziene vanden welcken eenige zouden mógen weygeren assyse te betaelen vanden wyne, die zy inneleggen;
ons insgelycx believe tselve te doen veranderen, ende inde plaetse van dien inde voirseide continuatie te doen stellen, dat men recht vanden assyse gehouden zal worden te betalen vanden wyne, die aldaer gesleten zal worden, gelyck vanden biere,
ende zoo oick aldaer geuseert is,
omme alle toecoemende Processen ende difficulteyten te schouwene,
ende hen hierop doen expedieren onse behoirlicke opene briefven van continuatie in zulcken zaken dienende.
Doen te wetene, dat wy, de zaken voirscreven overgemerct, ende hierop gehadt tadvys,
eerst van onsen lieven ende getrouwen die president ende luyden van onsen Rekeningen te Ryssele,
ende daernae vanden hoofden ende gecommitteerde van onsen domeynen ende financien,
genegen wesende ter bede ende begeerte vanden voirnoemden supplianten,
hebben onse voirseide briefven van octroye hier boven gementionneert **verlengt ende gecontinueert**,
ende zoo verre des noot zy,
hebben den selve van nyeuws geoctroyeert ende geaccordeert,
octroyeren ende accorderen, hen gevende oirloff ende consent uuyt zunderlinger gracie by desen, dat zy alnoch voer eenen anderen tyt ende termyn van negen jaeren naestcommende ende achtereenvolgende, beginnende ter expiratie van onse voirseide voergaende briefven van octroye,
zullen mogen heffen, innen ende ontfangen,
ende by heuren gecommitteerden doen heffen, innen ende ontfangen
die assysen ende cailloten daerinne begrepen, te wetene:
up den wyn den vierden penninck van alzoo vele als die gelden ende vercocht zal worden ten tappe ;
wel verstaende dat die ghene, die **wynen** inneleggen zullen in huerlieder huysen oft kelders, om hun gebruyck ende usancie,
gehouden zullen wesen te betalen **den vierden penninck** vanden incoop vander voorseide wynen,
zoe verre de selve daeraff by previlegie nyet vry oft exempt en zyn;

item van elcker tonnen **cleen inbrauwen bier,** dat aldaer gesleten zal worden, thien scellingen parisis,
vander tonne **dobbelen biere** veerthien scellingen parisis,
vander **hollantscher keyte**, **ingelsbier** ende alle andere uuytgebrouwen bier twintich scellingen parisis,
vanden **amborgen ende oisterschen** biere, van elcker tonne houdende achtenveertich stoopen, sess scellingen ,
ende van elcker amborgen tonne **azyns** zesthien scellingen.
Behoudelick, dat de voirnoemde supplianten, in recognitie van onse jegewoirdige gracie, gehouden zullen wesen alle jaere, de voirseide negen jaeren geduerende, te betaelen tonsen proffyte, in handen van onsen ontfanger generael van Westvlaenderen jegewoirdich ende toecoemende,
de somme van vier hondert ponden parisis,
ende ten proffte vanden eerweerdigen vader in Gode,
onsen lieven ende wel beminden **den abt van St Bertins**, temporeel heere vander voirseider stede van Poperinge,
gelycke somme van vier hondert ponden parisis, naer oude costume daerop onderhouden.
Behoudelick oick, dat zy, binnen drye maenden naestcommende, dese jegewoirdige zullen senden in onse Rekencamere te Ryssele,
om aldaer tonser zekerheyt geregistreert te wordene,
op de peyne te verliesen teffect van dien.
Ontbieden daeromme ende bevelen onsen lieven ende getrouwen die hooft Presidenten ende luyden van onsen secreten ende grooten Raeden, president ende luyden van onsen Raede in Vlaenderen, ende alle anderen onsen rechteren, officieren ende ondersaeten, dien dit aengaen sal,
dat zy den voirnoemden supplianten doen laeten ende gedoogen van dese onse gracie, octroye ende continuatie, ende van al den inhouden van desen,
duerende den tyt, in der vougen ende manieren voeren verhaelt, rustelick ende vredelyck genyeten ende gebruycken,
zonder hen te doene, noch te laeten geschien eenich hinder, letsel oft moeyenisse ter contrarien.
Want ons alsoe gelieft.
Des torconden hebben wy onsen zegel hier aen doen hangen.
Gegeven in onser stadt van Bruessele, den xvteD dach van junio, int jaer onss Heeren duysent vyffhondert ende vierenvyfltich, van onsen keyserycke 4 xxxv", ende van onsen rycken van Castillien ende anderen 't xxxix.
Byden Keyser, den heere van Hacicourt, hoofft, meester Nicasis Claissone, Joannes de Damhoudere ende Aelbrecht van Loo, gecommitteerde van de Financien ende anderen jegenwoirdich.

15 juni 1554 – **Octrooi op de bieren**

Die oorlog kost de Poperingenaars geld en men gaat over tot een gebruikelijke truc – de accijnzen op het bier.
Deze bede wordt natuurlijk meteen verhoord door de keizer.

Kaerle, by der gracien Goids Roomsch keyser altyt vermeerder srycx, coninck van Germanien, van Castillien, van Leon, van Grenade, van Arragon, van Navarre, van Naples, van Secillien, van Maillorcquen, van Sardeynen, vanden eylanden Indien, ende vaster eerde der zee Occeane, eertshertoge van Oistenryck, hertoge van Bourgoingnen, van Lothier, van Brabant, van Lembourg, van Luxembourg ende van Gelre, grave van Vlaenderen, van Artois, van Bourgoingnen, palsgrave, ende van Henegauwe, van Hollandt, van Zeellant, van Ferette, van Haguenau, van Namen ende van Zutphen, prince van Zwave, marcgrave des heilichs Rycx, heere van Vrieslandt, van Salins, van Mechelen, vander stadt, steden ende landen van Uuytrecht, Overyssel ende Groeningen, ende dominateur in Asie ende in Affricque, allen den ghenen, die dese jegewoirdige zien zullen, saluyt. Wy hebben ontfangen die oitmoedige supplicatie vanden bailliu, scepenen ende kuerheers der stede van Poperinghe, in onsen lande van Vlaenderen, inhoudende, hoe dat wy, inden jaere xv^e vierenveertich lestleden, hemluyden, by onse opene briefven van octroye, geconsenteert hebben zekere assysen van wyne ende biere binnen der voirseider stede te mogen doen heffen ende ontfangen; ende, want tselve octroy St-Jansmisse naestcommende expireren zal, zoe hebben zy ons oetmoedelick gebeden, dat ons gelieve continuatie van dien hemluyden te willen verleenen; ende gemerct, dat eenige difficulteyten geresen zyn, ter causen dat byden text vanden voirseyde octroye geseyt is, dat dassyse vanden wynen geheven soude wesen vanden wyn, die men aldaer vercoopt, ten opziene vanden welcken eenige zouden mogen weygeren assyse te betaelen vanden wyne, die zy inneleggen; ons insgelycx believe tselve te doen veranderen, ende inde plaetse van dien inde voirseide continuatie te doen stellen, dat men recht vanden assyse gehouden zal worden te betalene vanden wyne, die aldaer gesleten zal worden, gelyck vanden biere, ende zoe oick aldaer geuseert is, omme alle toecoemende processen ende difficulteyten te schouwene, ende hen hierop doen expedieren onse behoirlicke opene briefven van continuatie in zulcken zaken dienende. Doen te wetene, dat wy, de zaken voirscreven overgemerct, ende hierop gehadt tadvys, 1554, 15 juin.

---

eerst van onsen lieven ende getrouwen die president ende luyden van onsen Rekeningen te Ryssele, ende daernae vanden hoofden ende gecommitteerde van onsen demeynen ende financien, genegen wesende ter bede ende begeerte vanden voirnoemden supplianten, hebben onse voirseide briefven van octroye hier boven gementionneert verlingt ende gecontinueert, ende zoe verre des noot zy, hebben den selve van nyeuws geoctroyeert ende geaccordeert, octroyeren ende accorderen, hen gevende oirloff ende consent uuyt zunderlinger gracie by desen, dat zy alnoch voer eenen anderen tyt ende termyn van negen jaeren naestcommende ende achtereenvolgende, beginnende ter expiratie van onse voirseide voergaende briefven van octroye, zullen mogen heffen, innen ende ontfangen, ende by heuren gecommitteerden doen heffen, innen ende ontfangen die assysen ende cailloten daerinne begrepen, te wetene: up den wyn den vierden penninck

van alzoe vele als die gelden ende vercocht zal worden ten tappe; wel verstaende dat die ghene, die wynen, inneleggen zullen in huerlieder huysen oft kelders, om hun gebruyck ende usancie, gehouden zullen wesen te betalen den vierden penninck vanden incoop vander voorseide wynen, zoe verre de selve daeraff by previlegie nyet vry oft exempt en zyn; item van elcker tonnen cleen inbrauwen bier, dat aldaer gesleten zal worden, thien scellingen parisis, vander tonne dobbelen biere veerthien scellingen parisis, vander hollantscher keyte, ingelsbier ende alle andere uuytgebrouwen bier twintich scellingen parisis, vanden amborgen ende oisterschen biere, van elcker tonne houdende achtenveertich stoopen, sess scellingen, ende van elcker amborgen tonne azyns zesthien scellingen. Behoudelick, dat de voirnoemde supplianten, in recognitie van onse iegewoirdige gracie, gehouden zullen wesen alle jaere, de voirseide negen jaeren geduerende, te betaelen tonsen proffyte, in handen van onsen ontfanger generael van Westvlaenderen jegewoirdich ende toecoemende, de somme van vier hondert ponden parisis, ende ten proffyte vanden eerweerdigen vader in Gode, onsen lieven ende wel beminden den abt van Ste Bertins, temporeel heere vander voirseider stede van Poperinge, gelycke somme van vier hondert ponden parisis, naer oude costume daerop onderhouden. Behoudelick oick, dat zy, binnen drye maenden naestcommende, dese jegewoirdige zullen seynden in onse Rekencamere te Ryssele, om aldaer tonser zekerheyt geregistreert te wordene, op te peyne te verliesen teffect van dien. Ontbieden daeromme ende bevelen onsen lieven ende getrouwen die hooft presidenten ende luyden van onsen secreten ende grooten Raeden, president ende luyden van onsen Raede in Vlaenderen, ende alle anderen onsen rechteren, officieren ende ondersaeten, dien dit aengaen sal, dat zy den voirnoemden supplianten doen laeten ende gedoogen van dese onse gracie, octroye ende continuatie, ende van al den inhouden van desen, duerende den tyt, in der vougen ende manieren voeren verhaelt, rustelick ende vredelyck genyeten ende gebruycken, zonder hen te doene, noch te laeten geschien eenich hinder, letsel oft moeyenisse

ter contrarien. Want ons alsoe gelieft. Des torconden hebben wy onsen zegel hier aen doen hangen. Gegeven in onser stadt van Bruessele, den xv^den^ dach van junio, int jaer onss Heeren duysent vyffhondert ende vierenvyfftich, van onsen keyserycke 't xxxv^te^, ende van onsen rycken van Castillien ende anderen 't xxxix^te^.

Byden Keyser, den heere van Hacicourt, hoofft, m^es^ Nicasis Claissone, Joannes de Damhoudere ende Aelbrecht van Loo, gecommitteerde vande Financien ende anderen jegenwoirdich.

(*Signé*) D'Overloepe.

Ces lettres, suyvant quil est mande par icelles, sont enregistrees en la chambre des Comptes au registre des chartres y tenu, commenchant au mois davril mil cincq cens quarante neuf, foliis IIe II et III, a lordonnance des president et gens dicelle. Le XIIIe jour de septembre XVe cincquante quatre.

(*Signé*) C. de Callonne.

Original. Sceau enlevé.

3 juli 1554 – **Dansverbod–** SAP¨467 - Resoluties A – Folio 74 verso

In Poperinge komt er een verbod op 'danserien van cryckehoeden, rosenhoeden ofte anderssins'. Is dit een reactie op het extatisch dansen dat door de 'doperse' gemeenschap werd gepraktiseerd?

'Es gheordonneert by den heere, wetten en raeden van de stede
dat van nu voorttan niemandt, wye hy sy,
en houde eenighe danserien, binnen dese stede,
up strate, van cryckehoeden, rosenhoeden ofte anderssins,
ende dat op de boete van 3 ponden parisis, de selve boete te verhalen up de ghene voor wiens deure de zelve danserien gheschieden sullen.
Actum den derden **in hoymaent** liiij'

.
Op 20 juli bezoekt kroonprins Filip het Engelse Southampton. De aanstaande bruidegom wordt er tot koning van Engeland en nieuwe keizer uitgeroepen. Zijn vader Karel V verkeert wellicht niet in feeststemming: op 13 april heeft hij in Saint Liévin een veldslag verloren, met verlies van vele artilleriestukken. Hij versaagt echter niet en trekt op naar het kasteel van Renty: de Fransen moeten zich via Ardres en Boulogne naar Compiègne terugtrekken. Karel V laat het kasteel herstellen en gaat in de Sint-Bertinusabdij in Sint-Omaars overnachten. Van daar keert hij naar Brussel terug. Zijn leger laat hij achter in de bekwame handen van Emmanuel Philibert, graaf van Savoye, die in Picardië geregeld tegenaanvallen uitvoert.

3 juli 1554 – Nieuwe regelingen voor de **Draperie** - Resoluties A – folio 74 verso

Es gheordonneert by den heere, wetten ende raden deser stede dat zoo wie baey reeden sal, die en zal nyet moghen saey cammen, nochte inderghelic nyemandt bayenreden zal die saeyen doen kammen ter vente, elc point up de boete van 60 schele parisis ende een jaer syn ambacht te vieren.
Hieraff werden beslaenders de gouverneurs van den weefamachte ende raeuwe pertse, deelende haer dezelve boete in drien naer costume.
Item es gheordonneert dat niemandt, wye hy zy, en sal moghen reeden vreempte lieden goedt, 't zy bayen oft andere laken van loye onder huerlieder marck, op de boete van twee mael 60 schele parisis ende scherpelic ghecorrigiert te zyne ter discretie ende arbitraige van de wet.

Item es gheordonneert dat nyemandt schabben en reede onder ’t dexele van bayen met roode lysten, maer werde ghehouden daeranna witte lysten te scheirene, up de boete van 60 schele parisis.

24 juli 1554 – Draperie - Resoluties A – folio 74 verso

Es gheordonneert dat de raeuwe lakenen voortan zullen souffisantelic gebrieft zyn metten name van dier ’t laken toebehoort, up de boete van vyff schele parisis

7 augustus 1554 – Draperie - Resoluties A folio 75

Het magistraat van Poperinge beslist dat de scheerders zullen moghen voordan (t’eendre preuve ende ter wederroupen van de wet) spoelen huerlieder upghereede lakenen voor de laetste reyse ende nyet breedere, up danoff ghecorrigeert te zyne naer der keure ende anderssins ter discretie ende dit zonder prejuditie van de voorseide keure.

Michiel Forret

In ’t jaer 1554, was het soo wonderlyken droogen somer, dat er kwalyk hooy krygelyk was.

25 oktober 1554 – Taux van de bierwerkers – Resoluties A folio 75

Geconsenteert byde heere, wetten ende raden dat **de bierwerckers** voordan tot wederrroupen ende zonder prejuditie,
hebben ende heffen zullen voor elcke tonne biers die zy den inwoonders te hus geschicken ende leveren zullen,
vyff zestrins wannoff voor tpaert of wezen zullen de thien myten ende dander xx myten of reste van dien voor de ghesellen ende naer advenant van dien zullen zy hebben van elcke halve tonne, derdendeel oft quartelet, mere voor elcke tonne die zij laden zullen voor de dienst van de brauwers ofte tappers en zullen zy bierwerckers meer hebben, een halven stuver behalven dat de zelve vierwerckers zullen gehalden zyn eenighelicke ingeseten hemlieden presenterende een billet voor de tghien hueren, voor de maene, zyn bier volghende tzelve billet te verkennen ende thuus te beschikcen binnen dien zelvendaghe dat hemlieden tbillet ghelevert werdt op pene dat de zelven inghezeten sanderdaeghs zullen moghen thuis hebben ofte doen halen by huerleiden boden of anderen diet hemlieden bleieven zal, zonder ter cause van dien ghehouden te zyne in eenighe salaris jeghens de voorseyde bierwerckers – op de boete van xx schele parisis telcken reyse al zy in faulte bevonden worden ten proffyte van de ghemene dienaer ende waer op arbitraire correctie
Actum den xxv in october 1554

De gaugeerder

Gheconsenteert als boven, **Pieter Goris**, gaugeerder deser stede, te hebben ende heffen jaerlicx als pensioene voor decercitie van de voorseyde gauge zes ponden parisis schele ende voort dat hij zin handeel ende portie hebben zal van de salaris van de bierwerkers ghelick de ander gheselle, tzy of hy daer es off nyet en es – allenelick daertoe vermaent zynde ende al tot wederroupen
Actum ut supra
Andermael gheordonnert ende te halle ghepubliceert iiij januari 1557
Andermael ghepubliceert den xxix januari ter halle deser stede by my als ghesworen clec
Alferis

25 november 1554 – Procureurs tarieven – Resoluties A folio 75

Es gheordonneert by wetten ende raden ende verboden dat vooraen gheen procureurs hemlieden en presenteren oft vervoorderen te commen inden camer van secrete deser stede ter wijlen dat de wet vergadert es – tenzy dat zy aldaer ontboden of gheroep'en zyn ten rade van

de poincten up de boete van ij schele parisis ten prouffytte van de duerwaerder – lastende den voorseide deurwaerder by hem zelven oft ander gezworen man vanden cdamer daerop goedt regard te nemen nede te benemen datter nyemandt in de voorseide camer en comme voor hy aldaer ontboden werdt over hem zelven oft ten rade vande paertie – tenzy by consente van de wet op ghelycke boete
Actum den xxv sten in november 1554

Gheordonneert ende gesloten by wetten ende raden dat men voordan consten taxeren zal ten camere ten prouffite vande partien ofte procureurs over hemlieden arguerende te wetene voor tleveren van drie ordinancien eenen stuver ende als by hemlieden ghedient werdt van scriftelicke telckens eenen stuver mitsgader als de saecke ten diffinitieven getermineert ende gewesen werdt, oock een stuver zonder meer oft breder van eeneghe gelangen te heesschene dus werden zy procureurs gehouden voordien voorseide salaris te dienen aprtien telcken reyse als zy dies verzocht werden up gepriveert te wesen van huerlieden officie van postulatie ende de camer hemlieden ontzeydt te zijnen
Actum den xxis ste december 1554

Noch ten selven daghe gheraemt dat men voordan alle gewisde zaeken tinnen zal met eenen pandebrieff nemaer van de costen geszupporteert in species by geschrifte zal men gehouden zyn actie van taxatie te lichtene ende daermede innen - den greffier protesteerdt over mijn heeren de prelat als erfvachtich collacteur vande greffie ende hem zelven als bediende van dien tlopende trechte van de acties van de geerfde zaecken
Actum ut supra

De strijd tegen de Protestanten

Op 24 november 1554 komt ook kardinaal Polus *in Engeland. Op 30 november neemt deze afgevaardigde van* paus Jules III *in een plechtigheid Engeland terug op 'in de schoot van de katholieke kerk' en verleent in aanwezigheid van de koning en koningin een algemene amnestie.*
De protestanten voelen zich echter niet meer veilig in Engeland en Vlaamse immigranten keren terug naar hun geboortestreek, maar daar zit waakhond **Titelmans***! Op 10 december 1554 laat de inquisiteur een zekere* **Symphorien des Barnieux** *aanhouden en naar de gevangenis van Ieper overbrengen.* Des Barnieux *krijg op 1 janauri 1556 het verdict te horen: eeuwige opsluiting.*

Hop in de kruidenboeken

In **1542** verscheen te Bazel een botanisch werk onder de titel 'Historia stirpium commentarii insignes' dat samengesteld was door **Leonhart Fuchs** (1501–1566). De man leende zijn naam aan de 'Fuchsia-bloem'. Het jaar daarop reeds verscheen een Nederlandse vertaling onder de titel 'Den nieuwen Herbarius'.
In verband met de 'cracht ende werckinge' van de hop wordt er vermeld dat hop het bloed reinigt en purgeert, de gal afdrijft en water-afdrijvend en laxerend werkt. In het kraambed zou hop eveneens haar verdienste hebben, want zij 'ontsluijt oock de moeder' terwijl de wortel van de plant 'allerley verstoptheyt' verdrijft en aan te raden is tegen ongemakken van de lever en de milt. (2)

Jan Vander Loe, een Antwerpse drukker, verwierf de blokken van de houtsneden van het kruidboek van Fuchs en verkreeg op de 27ste mei 1551 het privilege van Karel V om een kruidenboek uit te geven. Het was Rembert Dodoens die het aantal afbeeldingen uitbreidde met 200 afbeeldingen en meer dan 300 nieuwe planten bijvoegt.

In het jaar **1554** verscheen **Dodoens 'Cruydeboeck'**, daaruit halen we het volledig hoofdstuk van het hoppekruid.(3)

De ingeklerude afbeelding van de versie van het kruidenboek van 1554.

Van hoppecruyt

tgheslacht
Hoppecruyt es tweederleye van gheslachte, tam ende wildt, dat Tam wordt gheheeten hoppe ende draecht groote bellen. Dat wildt es ghenaempt hoppinne ende hoppecruyt wijfken ende en draecht gheen bellen oft zeer cleijne.

1 **Die tamme hoppe** heeft rouwe stelen met cleynen scerpen doornekens; om die staken daer zij aen gheplant es, huer selven windende ende seer hooch wassende. Die bladeren zijn rouw den bladeren van witte bryonie schier ghelijck, maer wat mindere inghesneden ende bruynder van vervwen. – kleur - Aen dopperste van den stelen tusschen die bladeren wassen ronde **witte** lanckachtige bollekens diemen belle nuempt, niet anders wesende dan vele witgeele cleyne bladerkens tsamen in een ghedronghen. Tusschen den welcken dat zaet verborghen wast dat plat es. Ende dese bellen als zij rijp zijn, sijn seer sterck van ruecke ende wordt vergaert tot den ghebruyck van den **bier brouwers** die met desen bellen huer bier smaeckelijck maken. Die wortelen lancx der aerden cruypende ende duer een ghevlochten tot veel plaetsen nieuwe scueten utworpende.
2 **Die wilde hoppe** dat es die **hoppinne**, es der tamme hoppe van bladeren ende stelen zeer ghelijck, maer en brenght gheen bellen, ten waere seer cleijne, die nergherincx toe en dienen. Die wortel van desen es oock cruypende ende tot veel plaetsen nieuwe scuetkens utworpende, die als sy ierst utcomen **voor salaet gheten worden**, eer sy bladeren hebben ende een goede ghesonde spijse sijn.
Plaetse
1 Tam hoppecruyt wordt hier te lande in die hoven ende ackers gheplant die daer toe bereyt sijn ende wordt somtijds oock aen die canten van den velden in die haghen ghevonden.
2 Die hoppinne dat es wilt hoppecruyt, wast in die haghen ende hegghen aen die canten van den coren velden ende van den moeshoven.
Tijt
Die bellen van hoppecruyt comen in dochtstmaent voort ende worden in herfstmaent rijp.
Naem
Hoppe wordt nu ter tijt gheheeten in Griecx Bryon. In Latijn Lupulus Salietarius oft Lupus Salietarius. In die apotheke Lupulus. In Hoochduytsch Hopffen. Hier te lande Hoppe ende hoppecruyt. In Franchois Houblon.
Natuere
Hoppecruyt ende sonderlinghe die bloemen es werm ende drooghe tot in den tweeden graedt.
Cracht ende werckinghe
Hoppecruyt ghesoden ende ghedroncken opent die verstoptheyt van der lever, milte ende van den nieren ende **suyvert dat bloet** van alle onsuyverheyt die selve duer die pisse afjaeghende ende es mits dyen goet den ghenen die scorst, ruydich oft anders ghebreckkelijck sijn ende quaet onsuyver bloet hebben.
Tot den selven sijn oock die jonghe spruytkens goet die in die meerte ende aprill utscieten in plaetse van **salaet** ghegheten.
Tsap van hoppecruyt inghenomen maeckt **camerganck** ende jaecht af die geele chorijcke humoeren ende alle onsuyverheyt van den bloede.
Dit selve sap in die **ooren** ghedaen reynicht die onsuyver ooren ende verdryft alle stanck daer ut.

In een latere versie, vermeldt **Blondeau**, stond er ook in verband met het gebruik in het bier:
'…daerom wordt dese hoppe met goede reden in dese landen onderhouden ende geoeffent: insonderheydt in Vlaenderen: want tot **Poperinge** groeyt de hoppe seer overvloedich…'
Blijkbaar veranderde ook de rubriek 'natuere' want daar kwam het volgende nog bij:
'de bloemen en bellen van hoppe in badtobben gedaen, als de vrouwen daer in sitten, sijn goet om de ontstekinghen van de schamelycke leden der vrouwen te genesen…'
Verder stelt Blondeau dat Dodoens ook schrijft dat **hopbellen in brood** kunnen gedaan worden om het lichter te maken!

Claude Vanhoucke heeft blijkbaar nog een andere versie van Dodoens. Hij schrijft dat **Dodoens** schrijft dat de '… hoppe (dat is de brocke ofte belle van dit ghewas) warm en droogh is in den tweeden graed; ende sy vervult het hooft lichtelijck met haeren swaeren ofte stercken dompachtigen reuck. De blaederen hebben denselven aert…'
Over het gebruik van de hop schrijft Dodoens volgensVanhoucke dan weer: '… het bier wordt van gerst ende meel van goede terwe gemaeckt; hoppe matelyck daer by ghedaen is seer helpende de kranckheden van de zenuwen.'
Hop heeft dan ook het meeste invloed op de ziekten die 'van melancholie ende swaer bloedt haeren oorsprongh hebben; want zij drijft de melancholie uyt.'
Verder vermeldt Dodoens blijkbaar: '… hoppe en heeft anders gheen quaedt dan dat de bloemen ofte bellen daer van te veel in't bier ghedaen ende ghesoden - gekookt – het bier rijsende maecken ende de hersenen vullen… - en verder – '… als men die – de hopbellen – met groote menighte bij het bier doet, dan wordt het bitter ende valt den hoofde al te swaer midts de swaere waesdommen ende stercke dampen die van dese hoppe komen'.
Hij concludeert echter '…maer 't selve vergaet seer haest, oock alle goede dingen te veel ghebruyckt worden quaet, soo men seydt.'
De hoppescheuten hadden de smaak van chicorei. Wanneer men ze kookte in wijn en dan het sap dronk, was dit een afdoend geneesmiddel voor diegene die een of andere vergiftiging had opgelopen. Ook tegen huidziekten werden ze gebruikt.
'oock degene die schorf, ruydich, rappigh, pockigh ende met eenighe andere ghebreken oft zeeren aan den huyt ghequelt zijn…'
Vandaar dat Dodoens ook adviseert – zie ook Blondeau hiervoor - : '… de bellen van de hoppe in de bad-stoven ghedaen als de vrouwen daer in sitten, zijn goedt om de ontstekingen van de schamelijcke leden der vrouwen te doen ghenesen ende om de pisse, die langh opghehouden is, voort te doen komen'.
Een siroop gemaakt met sap van het 'hoppencruydt' en er suiker aan toegevoegd, zou dan weer een goed middel zijn tegen de geelzucht en de waterzucht.
Volgens Vanhoucke haalt Dodoens **Clusius** aan die verhaalt dat de oude vrouwen van Salamanca bij het uitvallen van het haar als gevolg van de pokken het volgende **haargroeimiddel** samenstellen:

'Sy nemen een pondt van dese wortel van hoppencruydt, wel ghewasschen ende schoon gemaeckt zijnde, ende latense eenen nacht langh in acht pondt waters te weycken staan.
's Daehs daernae sieden – koken - sy de selve wortel in 't selve water op een langsaem vier sonder roock, soo langhe tot dat het derde deel oft oock de helft versoden sy, nae dat het ghebreck groot oft klein is. Dit ghesoden water bewaren sy tot haeren ghebruyck ende als 't noodt is gheven sy acht oncen van 't selve den krancken 's morgens nuchteren te drincken, ende decken hem wel warm tot sweetens toe. Somtijds doen sy daer by wat wortelen van eppe ofte peterselie ofte van gras; somtijds oock van rosijnen, sonder de keernen.
Ende daer door pleegh het hayr wederom te wassen.'